Skatteutskottets betänkande

1978/79:33

med anledning av motioner om vissa alkoholpolitiska frågor

Motionerna

I detta betänkande behandlas motionerna

1978/79:219 av Tage Adolfsson (m) vari hemställs att riksdagen beslutar fastställa den övre alkoholgränsen för öl som försäljs i den allmänna handeln till 3,6 viktprocent;

1978/79:304 av Christina Rogestam m. fl. (c) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändringar i lagen om handel med drycker i enlighet med vad som anförts i motionen;

1978/79:496 av Knut Wachtmeister (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en utvärdering av mellanölsförbudet;

1978/79:562 av Joakim Ollén (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om upphävande av mellanölsförbudet;

1978/79:825 av Thure Jadestig (s) och Evert Svensson (s) vari hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att en prövning verkställs av skatten på läskedrycker och lättöl i syfte att ytterligare förbilliga det alkoholfria dryckesalternativet,
2. att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till höjning av beskattningen i motsvarande grad för alkoholhaltiga drycker vid samma tillfälle;

1978/79:826 av Bo Lundgren (m) och Wiggo Komstedt (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär en översyn av såväl reglerna för beskattningen av vin som metoderna för fastställande av utförsäljningspriset i enlighet med vad som anförs i motionen;

1978/79:830 av Joakim Ollén m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändringar i lagen om handel med drycker i enlighet med vad som anförts i motionen;

1978/79:1736 av Gunde Raneskog (c) och Sven Johansson (c) vari hemställs

1. att riksdagen beslutar avskaffa skatten på lättöl och läskedrycker,
2. att riksdagen beslutar höja skatten på alkohol i motsvarande grad.

Frågornas tidigare behandling

Mellanölsfrågan (mot. 1978/79:219, 496 och 562)

Slopandet av mellanölet beslutades formellt i samband med 1977 års alkoholpolitiska reform på grundval av alkoholpolitiska utredningens (APU) slutbetänkande. Frågan var emellertid i praktiken avgjord redan under våren 1976, då riksdagen i enlighet med skatteutskottets hemställan (SkU 1975/76:64) fattade ett principbeslut om att öl med högre alkoholhalt än 2,8 viktprocent inte skulle få säljas efter den 30 juni 1977. Som huvudsaklig motivering för principbeslutet anförde utskottet följande:

Skatteutskottet är nu liksom 1972 medvetet om att det finns stora grupper som uppskattar mellanölet utan att missbruka det och att denna dryck ingår i mångas dagliga konsumtionsmönster, både som måltidsdryck och som sällskapsdryck. Mellanölet svarar också för en stor del av dryckesförsäljningen på vissa typer av utskänkningsställen. Ett argument som också åberopas av mellanölets förespråkare är risken för att ungdomen om mellanölet försvinner kommer att gå över till vin eller sprit.

Det helt avgörande argumentet mot mellanölet är ovedersägligen ungdomens ölmissbruk. Mellanölet har blivit inkörsporten för alkoholkonsumtion i allt lägre åldrar, och det spridda missbruket i dessa grupper är det främsta argumentet mot en bibehållen försäljning av mellanöl i detaljhandeln. Det är i och för sig helt klart för alla som sysslat med mellanölsfrågan att det är många faktorer som gemensamt skapat ungdomens ölmissbruk. Man kan peka på en tidigare aktiv marknadsföring från både bryggeriindustrin och detaljhandeln, ungdomens rikligare tillgång på pengar, bristande tillsyn, avsaknad av meningsfull fritidssysselsättning och mycket annat. Den väsentligaste omständigheten har emellertid enligt utskottets mening varit mellanölets lättillgänglighet i detaljhandeln i förening med detaljhandelns svårigheter och bristande resurser att iaktta de gällande bestämmelserna i fråga om åldersgränsen för inköp. Man kan inte heller bortse från att vinstintresset kan spela en roll härvidlag. Övervakningen av detaljhandelns ölförsäljning har också varit praktiskt taget obefintlig. Även om det finns möjligheter att förbättra kontrollen torde sådana åtgärder vara kostnadskrävande och leda till åtskillig irritation. Detaljhandlarnas s. k. husbondeansvar enligt ölförsäljningsförordningen är i praktiken inte tillämpbart i de moderna snabbköpen, som ofta måste anlita ung och tillfällig extrapersonal inför veckoslutsförsäljningen. Skulle det gå att upprätthålla en strikt tillämpning av 18-årsgränsen för ölinköp, skulle det likväl vara alltför lätt för ungdom under denna åldersgräns att hitta äldre ombud. Utskottet kan på anförda skäl inte finna det troligt att det går att komma till rätta med mellanölsmissbruket så länge detta öl får säljas praktiskt taget fritt i livsmedelshandeln.

Riksdagen följde de reservanter inom utskottet som förordade en högsta gräns för öl på 2,8 viktprocent alkohol. Utskottsmajoriteten anslöt sig till den av APU föreslagna gränsen på 3,0 viktprocent. De yrkanden till stöd för mellanölet eller för en högre alkoholgräns som behandlades i samband med 1977 års alkoholpolitiska reform avvisades av riksdagen.

Dryckesbeskattningen

Vin (mot. 1978/79:826)

Skatt på vin utgår enligt lagen (1977:306) om dryckesskatt med en grundavgift som utgår per liter för starkvin med 7 kr. 75 öre och för lättvin med 2 kr. 80 öre samt med en procentavgift som utgör 36 % av systembolagspriset exklusive mervärdeskatt. Då skatteutskottet under våren 1978 behandlade ett motionsyrkande om översyn av vinbeskattningen fann utskottet (SkU 1977/78:27) inte skäl tillstyrka en sådan åtgärd som också avvisades av riksdagen och åberopade därvid bl. a. följande motivering:

Motionärernas invändningar riktar sig emellertid i första hand mot att vissa kvalitetsmässigt bättre viner, exempelvis bourgogne, stigit oproportionerligt i förhållande till andra viner och ännu mer i förhållande till spritdryckerna. Denna utveckling är emellertid mera ett resultat av en ökande efterfrågan på världsmarknaden och på grund därav stigande priser i producentledet än av beskattningens utformning, som dock uppenbart förstärker sådana effekter genom att procentavgiften räknas på utförsäljningspriset. En sänkning eller avveckling av procentavgiften skulle leda till ett skattebortfall som enligt utskottets mening måste kompenseras. Att på denna grund skärpa spritbeskattningen framstår inte som motiverat. Därför återstår endast möjligheten att låta de billigare vinerna bära en skattehöjning som motsvarar sänkningen av skatten på kvalitetsvinerna. Utskottet har svårt att tro att någon bredare opinion skulle stödja kravet på att flytta över exempelvis en del av skatten på champagne till de billigaste rödvinerna. Procentavgiften kan betecknas som en i alkoholbeskattningen inbyggd lyxskatt som alltid slår hårast mot de dyraste varorna. Dessa verkningar gäller i lika hög grad spritdryckerna, där man i fråga om vissa cognacsorter nått priser som gör att varorna inte längre framstår som överkomliga för vanliga konsumenter. Detta hindrar inte att varorna bör finnas att tillgå för den som är beredd att betala vad de kostar.

Utskottet förutsätter att nämnden för alkoholfrågor kommer att uppmärksamt följa frågor om beskattningens betydelse för alkoholkonsumtionens fortsatta utveckling och att nämnden därvid också föreslår de åtgärder som kan betingas av icke önskvärda förskjutningar mellan olika varugrupper inom alkoholdrycksområdet. Primärt måste dock beskattningen alltid vara det främsta instrumentet för att förverkliga den av riksdagen fastställda målsättningen för alkoholpolitiken att begränsa den totala konsumtionen.

Utskottet finner inte att motionärerna kunnat åberopa tillräckligt vägande skäl för en särskild utredning om vinbeskattningen. Då de inte heller anvisat någon godtagbar väg för genomförande av en skattesänkning, avstyrker utskottet bifall till motionen 234 och motionen 939 i denna del.

Lättöl och läskedrycker (mot. 1978/79:825 och 1736)

Enligt 11 § lagen (1977:306) om dryckesskatt utgår skatt per liter med 45 öre för lagrat lättöl, 60 öre för kolsyrad läskedryck och 37 öre för annan läskedryck, s. k. stilldrink. Färskt lättöl – svagdricka – är alltså inte beskattat. Läskedrycksskatt utgår inte på juice eller koncentrerad saft.

Frågan om att av alkoholpolitiska skäl avveckla skatten på läskedrycker behandlades av riksdagen 1963. Ett motionsyrkande härom avslogs då på hemställan av bevillningsutskottet (BeU 1963:30) som anförde följande:

I motionen II:302 har hemställts om utredning i syfte att avskaffa skatten på läskedrycker, bordsvatten och alkoholfritt vin för att främja övergång från alkoholhaltiga till alkoholfria drycker.

Utskottet vill i denna fråga framhålla att beskattningen av läskedrycker, som varit gällande sedan år 1940, inte tillkommit på grund av nykterhetspolitiska utan av fiskala skäl. Läskedrycksskatten är således närmast att jämställa med de särskilda varuskatterna. Frågan om läskedrycksbeskattningen är ur principiell synpunkt berörd i utskottets till innevarande års riksdag avgivna betänkande nr 16, som behandlar motionsyrkanden om avskaffande av vissa punktskatter, bl. a. läskedrycksskatten. Utskottet har i nämnda betänkande förordat, att de däri behandlade motionerna överlämnas till allmänna skatteberedningen för beaktande, och utskottets hemställan har godkänts av riksdagen. Med hänsyn härtill anser utskottet sig inte böra biträda yrkandet i motionen II:302.

Förslag om en avveckling av skatten på lättöl synes tidigare inte ha lagts fram för riksdagen.

Övriga frågor

Tillståndstvånget för ölservering i personalmatsal (mot. 1978/79:304)

De enhetliga regler om krav på tillstånd för servering av alkoholdrycker som infördes genom 1977 års alkoholpolitiska reform föranledde flera motionärer att vid riksmötet 1977/78 yrka undantag från tillståndstvånget för personalmatsalar. Riksdagen avslog dessa motioner på skatteutskottets hemställan (SkU 1977/78:27). Utskottet anförde i denna fråga bl. a. följande:

Den nya försäljningslagstiftningen innebär sakligt sett obetydliga ändringar i förhållande till vad som gällde tidigare. Den enda mera väsentliga ändringen är att det s. k. oktrojsystemet för serveringsrättigheterna avvecklats. I samband med att de olika försäljningsförfattningarna för drycker sammanfördes till en lag genomfördes en del sakliga detaljändringar för att skapa såvitt möjligt enhetliga regler på serveringsområdet. I sådant syfte har införts ett i princip generellt krav på tillstånd från länsstyrelsen för rätt att servera alkoholdrycker. Härigenom kommer även tidigare från tillståndstvånget undantagna personalmatsalar m. fl. att få vända sig till länsstyrelsen för att få servera öl, och denna ändring har gett anledning till invändningar.

Sålunda yrkas i motionerna 660, 968 och 970 åtgärder för att avveckla tillståndstvånget för personalmatsalar. I motionen 939 åberopas bestämmelserna som grund för en utredning i syfte att minska byråkratiseringen inom alkoholområdet. I detta sammanhang kan vidare nämnas att byråkratiutredningen i särskild framställning till nämnden för alkoholfrågor förordat avveckling av tillståndskravet.

Utskottet är medvetet om att ifrågavarande bestämmelser lett till praktiska

komplikationer och vållat en del irritation. Orsaken härtill torde bl. a. varit att personalmatsalarna nåddes ganska sent av informationen om de ändrade reglerna, vilket i sin tur medförde att länsstyrelser och kommunala organ fick begränsad tid för handläggningen före årsskiftet. Dessa förhållanden i förening med en i vissa fall onödigt formalistisk behandling torde vara de främsta anledningarna till klagomålen. Utskottet vill mot bakgrund av det inträffade beklaga att utskottet inte tog initiativ till övergångsbestämmelser som kunde ha förenklat förfarandet i samband med den nya lagens ikraftträdande. Som situationen nu är finns det enligt utskottets mening emellertid inte anledning att ändra bestämmelserna. Praktiskt taget alla personalmatsalar, som ansökt härom, torde ha fått tillstånd som gäller tills vidare. Att uppehålla någon skillnad mellan en personalmatsal och en lunchrestaurang i övrigt synes inte vara motiverat, särskilt som personalmatsalar ofta står öppna även för andra än de vid företaget eller institutionen verksamma.

Liberalisering av alkohollagstiftningen (mot. 1978/79:830)

Yrkandena om vissa principiella lättnader i alkohollagstiftningen framfördes motionsvis också vid 1977/78 års riksmöte men avvisades av riksdagen på hemställan av skatteutskottet (SkU 1977/78:27) som därvid anförde:

I motionen 965 tas upp en del frågor som alla avgjordes 1977 av en praktiskt taget enhällig riksdag. Motionärerna vill bl. a. sänka inköpsåldern på systembolaget, tillåta servering av alkoholdrycker i teaterfoajé och försäljning av öl på sön- och helgdagar.

Med hänsyn till att frågorna nyligen prövats och att riksdagen då med överväldigande majoritet avslog dessa krav finner utskottet inte anledning ta upp någon förnyad diskussion i dessa ämnen utan avstyrker bifall till motionen 965.

Utskottet

De motioner rörande alkoholpolitiska frågor som utskottet behandlar i detta betänkande berör såväl beskattnings- som försäljningsområdet. Gemensamt för flertalet frågor är att de varit föremål för riksdagens uppmärksamhet i tidigare sammanhang, de flesta så sent som föregående år. Nya är endast motionsyrkanden om att av alkoholpolitiska skäl befria lättölet från skatt. Det i samma motioner framförda kravet på motsvarande lättnader för läskedryckerna har visserligen tidigare avvisats av riksdagen, men behandlingen av denna fråga ligger så långt tillbaka i tiden att yrkandena i nuläget kan anses oprövade.

Mellanölsfrågan

När mellanölsfrågan nu återkommer i motioner där motionärerna antingen yrkar ett återinförande av mellanölet eller en utvärdering av mellanölsförbudet är det i huvudsak två olika motiv härför som åberopas. I motionen 562

av Joakim Ollén (m) vänder motionären sig av principiella skäl mot vad han finner vara en onödig eller inkonsekvent förbudslagstiftning, som han anser skada riksdagens anseende. Ett av dessa onödiga förbud är enligt motionärens mening mellanölsförbudet som han därför vill slopa.

I de två andra motionerna om mellanölet som behandlas i detta sammanhang, 219 av Tage Adolfsson (m) och 496 av Knut Wachtmeister (m), åberopas främst att vissa enkätundersökningar skulle tyda på att ungdomarna efter mellanölsförbudet gått över till starkare drycker och att alkoholproblemen bland ungdomarna alltså snarare ökat än minskat genom förbudet. I motionen 219 begärs på denna grund att mellanölet återinförs medan motionären i motionen 496 vill ha en utvärdering av effekterna av förbudet.

Utskottet vill med anledning av det förstnämnda motionsyrkandet konstatera att vissa grupper som motsatt sig förbud mot mellanöl, alkoholreklam och enarmade banditer i huvudsak har företrätt rent kommersiella intressen, som skulle bli lidande av sådana förbud. I fråga om mellanölsförbudet bör dock tilläggas att ställningstagandena på ömse sidor i många fall dikterades av alkoholpolitiska överväganden. Tillskyndarna av förbuden har genomgående lagt tonvikten på den skada som uppkommer om åtgärderna inte genomförs. Att de kommersiella intressena även stötts av vissa liberaliseringssträvanden ändrar inte huvudbilden. Det skulle enligt utskottets mening kunna skada riksdagens anseende om riksdagen av rädsla för de kommersiella intressena och för att bli betecknad som en förbudsriksdag inte vågade genomföra förbud, som en majoritet inom riksdagen anser vara till gagn för medborgarna. Vad angår ungdomens alkoholvanor efter mellanölsförbudet vill utskottet uttala att resultaten av hittills verkställda undersökningar måste betecknas som osäkra. Det finns också anledning erinra om att åtskilliga röster i den tidigare mellanölsdebatten gjorde gällande att ett förbud skulle leda till ökad konsumtion av såväl det svagare öl som skulle få säljas i allmänna handeln som av de starkare alkoholdryckerna. Mot dessa invändningar anfördes då och kan enligt utskottets mening alltjämt göras gällande, att de väsentligaste vinsterna av mellanölets slopande är att man kunnat förhindra ett ölmissbruk som tenderade att börja i allt lägre åldrar och i många fall syntes skapa ett alkoholberoende redan i tidiga tonår. Däremot har inte någon realistisk alkoholpolitiker räknat med att mellanölsförbudet i ett slag skulle på något genomgripande sätt kunna förändra ungdomens alkoholvanor i övrigt, så länge man inte lyckats ändra de vuxnas dryckesvanor.

Utskottet, som med hänvisning till det anförda varken finner skäl förorda att mellanölet återinförs eller att mellanölsförbudet utvärderas, avstyrker bifall till motionerna 219, 496 och 562.

Beskattningsfrågor

I motionen 826 av Bo Lundgren (m) och Wiggo Komstedt (m) begärs utredning i fråga om alkoholbeskattningen, däri även inbegripet systembolagets handelsvinst. Av motiveringen framgår att motionärerna främst vänder sig mot den del av skatten på vin som utgår i form av procentavgift, beräknad på försäljningspriset exklusive mervärdeskatt och som medfört väsentliga prishöjningar för vissa kvalitetsviner i samband med att importpriset ökat. Yrkandet kan följaktligen i princip anses överensstämma med ett motsvarande motionsyrkande som riksdagen behandlade föregående år och då på utskottets hemställan avvisade. Som framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen för frågornas tidigare behandling fann utskottet det inte möjligt att avveckla eller sänka procentavgiften på vin utan att man fick ett skattebortfall, som borde kompenseras genom höjd beskattning av de billigare vinerna. Utskottet fann det inte sannolikt att någon bredare opinion skulle stödja en sådan skattereform. Dessa synpunkter torde i allt väsentligt alltjämt vara bärande. Vad som tillkommit i frågan sedan den sist behandlades är att motionärerna nu anser att också den del av beskattningen som utgörs av systembolagets handelsvinst skall tas in i den begärda översynen. Med hänsyn till handelsvinstens begränsade betydelse för priset på kvalitetsvinerna finner utskottet inte denna del av yrkandet leda till någon ändrad ståndpunkt i fråga om utredningskravet. Det bör i sammanhanget tilläggas att några tekniska svårigheter att lägga om beskattningen i den av motionärerna önskade riktningen knappast föreligger. Frågan gäller bara hur en lägre skatt på kvalitetsviner skall kunna kompenseras, och därför fordras inte någon utredning utan närmast en alkoholpolitisk bedömning, som för utskottets del blir att det saknas anledning att ändra den nuvarande beskattningsmetoden. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 826.

Den föregående motionens syfte har varit att gynna konsumtionen av vissa viner, och utgångspunkten för detta yrkande är mindre väl förenlig med den av riksdagen antagna målsättningen för alkoholpolitiken att begränsa den totala konsumtionen. I full överensstämmelse med denna målsättning är däremot motionerna 825 av Thure Jadestig (s) och Evert Svensson (s) och 1736 av Gunde Raneskog (c) och Sven Johansson (c). Motionärerna i båda dessa motioner vill avveckla skatten på läskedrycker och lättöl i syfte att befrämja en övergång till sådana drycker från alkoholdrycker. Det härigenom uppkommande skattebortfallet vill de kompensera genom en motsvarande höjning av beskattningen av alkoholdrycker. Åtgärden skulle enligt motionärernas mening också skapa ökad lönsamhet för småbryggerierna och därigenom vara fördelaktig från arbetsmarknadssynpunkt.

Utskottet vill uttala sin uppskattning av den målsättning som kommer till uttryck i motionerna men tvingas samtidigt konstatera att de marginella prissänkningar som den förordade skatteavvecklingen skulle medföra knappast kan väntas styra konsumtionen i den avsedda riktningen. Det skulle

kunna göras gällande i fråga om ungdomens dryckesvanor, som motionärerna särskilt vill förbättra genom de föreslagna åtgärderna, att de dyraste läskedryckerna i den mest kostsamma förpackningen, burken, i stor omfattning blivit attraktiva ungdomsdrycker och delvis slagit ut de traditionella läskedryckerna i returglas. Uppenbarligen styrs inte ungdomens konsumtionsvanor i huvudsak av ekonomiskt tänkande, vilket motionärerna förutsätter. Det bör även observeras att läskedrycksskatten inte skall ses som ett led i alkoholbeskattningen utan närmast som en motsvarighet till den särskilda varuskatten på choklad- och konfektyrvaror, alltså en punktskatt på en umbärlig konsumtion. I fråga om lättölet är frågan mera sammankopplad med alkoholbeskattningen eftersom lättölet utgör ett alkoholsvagt alternativ till de starkare maltdryckerna. Lättölets skattemässiga förmånsställning i förhållande till de andra maltdryckerna har ju medfört en betydande ökning av lättölskonsumtionen under senare år, och några ytterligare stimulansåtgärder synes därför inte nödvändiga. Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna 825 och 1736.

Övriga frågor

I de återstående motionerna, 304 av Christina Rogestam m. fl. (c) och 830 av Joakim Ollén (m) ställer motionärerna ett par förslag som utskottet och riksdagen avvisade föregående år och som utskottet därför med hänvisning till sin tidigare motivering behandlar mera summariskt.

Yrkandet i motionen 304 om slopande av tillståndstvånget för ölservering i personalmatsal skulle om det nu biträds närmast leda till tolkningsproblem och tillämpningssvårigheter när det gäller att dra gränsen mellan personalmatsalar och andra serveringsrörelser. De övergångsproblem på detta område som utskottet tidigare behandlat saknar aktualitet, varför en ändring framstår som sakligt omotiverad. Detta vitsordas också av den närmast ansvariga myndigheten. Utskottet avstyrker därför motionen 304.

Förslag om sänkning av åldersgränsen för systeminköp, införande av servering av alkoholdrycker i teaterfoajéer samt slopande av försäljningstider för öl behandlades av riksdagen i samband med 1977 års alkoholpolitiska reform och avvisades då i enlighet med utskottets hemställan med mycket stora majoriteter. Utskottet finner inte anledning ompröva sitt ställningstagande i dessa frågor. Utöver yrkanden om genomförande av de nyss nämnda förslagen framförs i motionen 830 också en begäran om slopad reglering av försäljningen av alkoholfria drycker. Utskottet vill i denna fråga erinra om att det rådde enighet i riksdagen 1977 om det varuområde som dryckeslagstiftningen skulle omfatta. Bakgrunden till att de alkoholfria dryckerna nu liksom tidigare omfattas av alkohollagstiftningen är de s. k. förvarings- och förtäringsförbuden. Man bör exempelvis kunna ingripa mot ett serveringsställe som inte har rätt att servera alkoholdrycker men som låter gästerna förtära medhavda sådana drycker. Någon ändring av dessa regler, som inte på något

sätt kan anses vara betungande för de lojala näringsidkarna, vill utskottet inte förorda. Utskottet avstyrker således bifall också till motionen 830.

Utskottet hemställer

1. *beträffande mellanölsfrågan*
   att riksdagen avslår
   a. motionen 1978/79:219,
   b. motionen 1978/79:496,
   c. motionen 1978/79:562,
2. *beträffande dryckesbeskattningen*
   att riksdagen avslår
   a. motionen 1978/79:825,
   b. motionen 1978/79:826,
   c. motionen 1978/79:1736,
3. *beträffande övriga frågor*
   att riksdagen avslår
   a. motionen 1978/79:304,
   b. motionen 1978/79:830.

Stockholm den 27 februari 1979

På skatteutskottets vägnar
ERIK WÄRNBERG

Närvarande: Erik Wärnberg (s), Alvar Andersson (c), Valter Kristenson (s), Stig Josefson (c), Tage Johansson* (s), Nils Hörberg (fp), Rune Carlstein (s), Kurt Söderström (m), Hagar Normark (s), Johan Olsson* (c), Curt Boström* (s), Margit Odelsparr (c), Bo Lundgren* (m), Bo Forslund* (s) och Wilhelm Gustafsson (fp).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1. *beträffande mellanölsfrågan*

av Kurt Söderström (m) och Bo Lundgren (m) som

dels anför följande:

Vid 1976 års riksdagsdebatt om ett principbeslut om förbud mot försäljning av mellanöl hävdade en minoritet i riksdagen att förbudet inte skulle få avsedda effekter utan tvärtom skulle kunna få följden att man fick en övergång till konsumtion av alkoholstarkare drycker.

Under tiden efter förbudets införande har, som anförs i motionen 1978/

79:496, flera undersökningar genomförts beträffande bl. a. ungdomens konsumtion av alkoholdrycker och resultaten härav bestyrker närmast minoritetens farhågor. Enligt vår uppfattning finns det, efter den tidsrymd som nu förflutit efter förbudets införande, anledning att göra en mera omfattande utvärdering av mellanölsförbudets verkningar.

dels ansett att utskottet under I mom. bort hemställa

1. *beträffande mellanölsfrågan*
   att riksdagen med anledning av motionerna 1978/79:219 och 562 och med bifall till motionen 1978/79:496 begär att regeringen låter verkställa en utvärdering av effekterna av mellanölsförbudet.

2. *beträffande dryckesbeskattningen*

av Valter Kristenson (s), Nils Hörberg (fp), Kurt Söderström (m), Bo Lundgren (m) och Wilhelm Gustafsson (fp) som

dels anför följande:

I motionen 1978/79:826 begärs en översyn av såväl reglerna för beskattningen av vin som metoderna för fastställande av utförsäljningspriset på vin. Bakgrunden till yrkandet är den kraftiga höjning av priserna på vissa kvalitetsviner som ägt rum under senare år och som i första hand beror på de höjningar av utförsäljningspriset som även en måttlig ökning av producentpriset medför genom konstruktionen med en särskild procentavgift, räknad på utförsäljningspriset.

Vi finner att den nuvarande vinbeskattningen innebär påtagliga risker för oönskade biverkningar och att den nuvarande tekniska utformningen gynnar spritdryckskonsumtionen på vinernas bekostnad. Dessa effekter förstärks också av den metod som används för att beräkna systembolagets handelsvinst på vinförsäljningen. Verkningarna kommer att bli ännu mer märkbara vid sådana höjningar på vinpriset som man måste räkna med snart uppkommer i producentländerna. Vi tänker på kostnadshöjningar som kan bero på exempelvis ökad efterfrågan på världsmarknaden och höjd levnadsstandard i producentländerna. För att bara ta ett exempel vill vi nämna att om alla grundpriser skulle fördubblas i dag skulle utminuteringspriset på Explorer Vodka stiga med 16 %, Vin Rouge d'Algérie med 56 % och ett relativt gott vin som Bourgogne Vieux med 83 %. Det är helt uppenbart att ett sådant skattesystem uppvisar alltför stora negativa effekter.

En ändrad utformning av vinbeskattningen behöver inte leda till ett skattebortfall. Det kan däremot främja en övergång till alkoholsvagare drycker. En översyn av vinbeskattningen och beräkningen av handelsmarginalen finner vi därför önskvärd. För att snabbt bryta de snabba prishöjningarna för vissa viner anser vi det angeläget att översynen sker utan dröjsmål.

Vi vill slutligen understryka att vårt förslag inte innebär något avsteg från principerna bakom 1977 års alkoholpolitiska beslut.

dels anser att utskottet under 2 mom. b bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1978/79:826 begär översyn av beskattningsreglerna för vin i enlighet med vad som anförts i motionen.

Särskilda yttranden

1. *Beträffande mellanölsfrågan och övriga frågor*

av Kurt Söderström (m) och Bo Lundgren (m):

En omfattande kritik har kommit att riktas mot flera av de förbud som införts genom riksdagsbeslut under de senaste åren. Kritiken har gällt dels att förbuden inte varit tillräckligt förankrade bland medborgarna, dels att lagstiftningen inte varit sakligt berättigad.

Det är negativt såväl för politiker som för det politiska systemet att det fattas politiska beslut som kan strida mot den uppfattning en majoritet av befolkningen har.

Självfallet kan det finnas frågor då sådana beslut kan vara sakligt berättigade. När det gäller flera av de frågor som behandlas i detta betänkande kan detta emellertid ifrågasättas. Lagstiftningen kan då uppfattas som ett utslag av förmyndarmentalitet.

Den borgerliga trepartiregeringen tillsatte flera utredningar som fick till uppgift att försöka lägga fram förslag, som leder till en minskad byråkrati. Enligt vad vi erfarit kommer en proposition om minskad byråkrati, som tar upp vissa av de frågor som aktualiserats i motioner som behandlas i detta betänkande, att läggas fram inom kort. Vi avstår därför nu från att ställa några yrkanden.

2. *Beträffande övriga frågor*

av Stig Josefson (c), Nils Hörberg (fp), Johan Olsson (c), Margit Odelsparr (c) och Wilhelm Gustafsson (fp):

I motionen 304 tas upp frågan om slopande av tillståndstvånget för ölservering i personalmatsal, och i motionen 830 behandlas bl. a. frågan om tillstånd för servering av alkoholfria eller alkoholsvaga drycker. I samband med att de nu förevarande alkoholpolitiska motionerna togs upp till behandling i utskottet redovisades att de i motionerna 304 och 830 behandlade frågorna rörande serveringstillstånd skulle komma att behandlas i den antibyråkratiproposition som förbereddes inom regeringen. Enligt vår mening fanns det därför skäl att skjuta behandlingen av motionerna 304 och 830 den sistnämnda i vad avser reglering av försäljning av alkoholfria drycker så att ställning till förslagen i propositionen och motionerna kunde tas samtidigt.

Sedan utskottet beslutat att behandla motionerna utan att avvakta propositionen och därvid avstyrkt alla motionsvis framförda ändringsyrkanden vill vi ansluta oss till utskottets uppfattning att nuvarande regler på serveringsområdet tills vidare bör behållas oförändrade. Vi anser oss emellertid oförhindrade att ompröva vårt ställningstagande om den aviserade propositionen skulle ge oss anledning därtill.

GOTAB 61554 Stockholm 1979